

VERSENGŐ MÚLTAK, VERSENGŐ JELENEK TÖRTÉNELEM A DISZKURZÍV TÉRBEN

PUSZTAI BERTALAN

„In our everyday discourse,
the past, itself symbolic,
is recalled to us symbolically.”

Cohen: Symbolic Construction of Community

Nemcsak Köztes-Európában, de az egész földrészen fontos szerepe van a történelmi tudatnak a nemzeti identitás kialakításában.* Ha összehasonlítjuk a különböző nemzeti történetírásokat régióinkban, feltűnhet, hogy sokszor semmi hasonlóságot nem mutatnak, annak ellenére, hogy századok óta együtt-egymás mellett élő népcsoportokról szólnak. A nagyobb csoportidentitás(ok) alapjául szolgáló lokális kötődés kialakításához lokális múlttudat kell. Az ezt kánonba foglaló egyes nemzetekhez tartozó történetírók és néprajzosok az elmúlt kétszáz év során sikeresen alkották meg azt a fajta lokális múltat, sokszor kirekesztő történelmet, melyben ritkán tűnik fel az, hogy más kultúrájú emberek éltek egymás mellett.¹ Minden történetírás *kulturálisan megalkotott*, azaz szelektív, átstrukturált, általánosító. Az így megírt, majd oktatott, népszerűsített történelem fontos kötődésnek, a nemzeti identitásnak lehet az egyik legbiztosabb alapja.² Meglepő fejleményeket csak akkor tapasztalhatunk, amikor az így elkészült párhuzamos történelmek találkoznak, és használóik rádöbbennek, hogy csak *részleges igazságokat* hangoztatnak. Az identitás megszerkesztett voltának, dinamikus és szituatív természetének felismerése után ma természetes kutatási téma lehet a helyi-, csoport- vagy nemzeti identitások megalkotásának, menedzselésének folyamata. A fentiek feltárása eredményezte azt, hogy a 80-as években a történettudomány és az európai etnológia egyre nagyobb figyelemmel fordult a hagyományalkotás-hagyományteremtés jelensége felé.

A kutatási irány egyik első és máig alapvető eredménye az Eric Hobsbawm és Terence Ranger szerkesztette *The Invention of Tradition* című tanulmánygyűjtemény. Ebben a történész szerzők több esettanulmányon keresztül mutatták be a hagyományalkotás folyamatát. A kutatások tanulságait Hobsbawm összegezte a kötet zárótanulmányában. Elemzése szerint hagyományok alkotása vagy a kitalált hagyományok

*Az írás az OTKA F 026272 számú kutatási programja keretében készült.

¹Smith a nacionalizmus és a történészek kapcsolatáról írva természetesen jelzi, hogy a történettudomány nemcsak a nacionalizmus megalkotásában, de egy évszázaddal később a jelenség megértésében is az élen járt. Smith 1972: 58. A történetírás és a nacionalizmus kapcsolatára legfrissebben Eric Hobsbawm világított rá egy Budapesten tartott rendkívül éleshangú előadásában. Hobsbawm 1994: 27–30.

²A nemzeti identitás kialakulása és a történelemkönyvek összefüggésével foglalkozik az Internationale Schulbuchforschung – International Textbook Research 1996/3 száma.

használata olyan időszakokban jellemző, amikor a társadalom gyors változása miatt az identitás alapjául szolgáló kontinuitás érzése megszűnhet, a régi hagyományok, szimbólumok és szokások nem töltik már be korábbi funkciójukat. A szimbolikus vagy rituális természetű kitalált hagyományok a múlttal való kapcsolatot biztosíthatják és így széles társadalmi rétegek számára kínálják fel az ismerős múlt biztonságát nyújtó érzését, a társadalom kohézióját. A múlt század végi hagyomány-tömegtermelés sikere természetesen attól is függött, hogy az invenciók mennyire bilincseltek le a megcélzott tömegeket. Éppen ezért nemcsak jelképeket, de szertartásokat és hősöket is felhasználtak az identitás megteremtéshez. Az új identitáselemeket pedig a egységesülő közoktatás népszerűsítette.³ Nem nehéz felismerni, hogy nemcsak a 19. század vége volt jelentős hagyományalkotó korszak, de Közép- és Kelet-Európában a szocializmus bukása után egy újabb hagyományteremtő lendületet figyelhetünk meg. Új országok új hagyományait, új legitimitását kell ma megteremteni számos helyen, hiszen földrészünk hihetetlenül gyors változásai lerombolták a korábbi identitásalakzatokat.

A kontinens keleti felének szeparációs célú identitásteremtése mellett nyugaton egy új, közös identitás megteremtésének lehetünk szemtanúi. Napjainkban a közös európai identitás megteremtése kapcsán döntően olyan népszerűsítő kinyilatkoztatásokat láthatunk, hallhatunk, melyek nem a különbségeket, hanem a hasonlóságokat mutatják fel. Természetesen mindig elhangzik az egységesülő Európával kapcsolatos ábránd, mely szerint a létrejövő új államalakulat nem egy homogenizált nagy szövetségi ország lesz, mint az ebben az esetben rossz példaként használt állam az óceán túloldalán, hanem egy olyan szövetség, melyben a nemzeti sajátosságok megmaradnak. Az uniót népszerűsítő programok a földrész különféle megosztottságaira tekintve egyébként nagyon helyesen mégis a hasonlóságokat hangoztatják. Éppen ezért meglepő, ha valamely az egyesülés szimbolikus és valós propagátorának számító helyen (döntően a médiában) mégis felszínre kerülnek a megalkotott történelem ellentmondásai, és kiderül, Európa lakói több mint harminc különböző múltat és épp ezért különböző jelent és jövőt ismernek (el).

A közös identitásalkotás egyik eszköze az 1990 májusában indított *The European* (Az európai) című londoni kiadású politikai-közéleti hetilap volt, mely saját meghatározása szerint az első európai „nemzeti” hetilap kívánt lenni. A 90-es évek közepén módomban volt hosszabb ideig nyomon követni a lapban folyó diskurzusokat, és az az érzésem alakult ki, hogy ugyan a publicisztikák egy része nem volt Európa-párti, mégis maga a lap léte, címe, és bizonyos témák találása egyértelműen a közös identitás, de legalábbis az összetartozás tudatának erősítését szolgálta. Ilyen volt az, amikor az akkor új európai jelszóvá váló rugalmasság fogalma díszítette az unió tagországainak nyelvén a lap első két oldalának tetejét. (A reflexivity különböző formáitól egyedül a finnek tértek el, elrontva így a hasonlóságot hangsúlyozó szójátékot.) Ugyancsak a közösség érzését alakította az a címlapkép, amelyen a kontinens az egyes területeken termelt gyümölcsökkel volt beborítva. Határok helyett a burgonya, alma, szőlő, stb.

³Hobsbawm 1987: 127–128. A hagyományalkotás jelenségét e könyv nyomán vizsgáló tanulmányok mellett számos éles kritikát is kiváltott a *The Invention of Tradition*. Leghevesebben éppen azok támadják az ilyen, konstruktivista szemszögből megírt tanulmányokat, akiknek a hagyományait vizsgálat alá veszik. Ez az ún. „bennszülött” kritika. A kutatói autoritást a bennszülött autoritásával szembeállító bírálatokat ismerve nem véletlenül teszi fel Briggs a kérdést: „Is there a way to talk about Making Culture without Making Enemies?” (Lehetséges-e úgy beszélni a kultúra megalkotásáról, hogy ne teremtünk ellenségeket?) Briggs 1996: 435.

régióit láthatta az olvasó. Az első európai nemzeti hetilap végül 1998 decemberében megszűnt, és önkéntelenül is felvetődik a szarkasztikus kérdés: vajon ilyen sikere lesz az általa népszerűsített eszmének is, vagy sikerül megteremteni egy valós közösséget, összetartozás-tudatot?

Ebben a közegben, a *The European* hasábjain bontakozott ki az a vita 1996 őszén, melyet szeretnék most bemutatni. A lap 1996 október 24–30-i számának *Letters to the Editor* (Olvasói levelek) rovatában egy az Egyesült Államokban élő olvasó a következőképpen reagált egy korábbi cikkre, melyben a Macedón elnököt, Kiro Gligorovot mutatták be:⁴

1) „Mistreatment of Albanians

YOUR Portrait of Kiro Gligorov („The broker of a velvet divorce from Yugoslavia”, issue 331) portrays the ex-communist president of the Former Yugoslav Republic of Macedonia (Fyrom) in a shockingly positive, almost heroic, light. Even more disturbing was to read of his Nobel Peace prize nomination.

Roman Rollnick writes: „The mainly Muslim Albanian minority, who comprise 23 per cent of the country’s 2.1 million people, have always complained of education and job discrimination.” A number of authorities claim that Albanians comprise 40 per cent of the population. Whatever the exact number, all Albanians are treated as second-class citizens and Gligorov’s government continues to deny them higher education in their native language.

Last summer in Shkup (Skopje) Slavic Macedonians demonstrated under the motto „Tetove is a Macedonian town”. The protesters demanded that the state close the university of Tetove and curb „Islamic influence” in Macedonia. The university was closed and its rector, Dr Fadil Sulejmani, imprisoned for teaching students in Albanian.

Gligorov has fought and largely won a costly diplomatic’ war to have Fyrom internationally recognised as Macedonia and its inhabitants as Macedonians. But his government has no connection with the ancient peoples or land where an Albanian woman gave birth to the world’s most famous and respected warrior, Alexander the Great.

Enver Sulejman Boise, Idaho, USA”

A kultúrakutatásnak természetesen ez az olvasói levél nem azért érdekes, mert ebből szerezhetünk információkat a macedóniai kisebbségekről. Sokkal fontosabb az, ahogyan a levél (feltehetőleg albán) írója szimbolikus eszközökkel igyekszik legitimitásától megfosztani Macedóniát és egyúttal a megalkotott múlt segítségével a jogfosztott albánok pártját fogni. A Macedónia nevére tett megjegyzései persze nem meglepőek, ha felidézünk, hogy ebben az időszakban javában tartott még a Jugoszlávia felbomlását kísérő egyik legérdekesebb vita, mely Görögország vezetésével Macedónia nevééről szólt, melyet ekkoriban Fyrom-nak (Former Yugoslav Republic of Macedonia ~ Macedónia, korábbi jugoszláv köztársaság) tituláltak. Ez már maga is egy szimbolikus síkon folytatott politikai vita volt, hiszen a görögök Macedónia történelmükben

⁴A forrásként használt szövegek fordítása az írás végén olvasható.

elfoglalt fontos szerepére hivatkozva, illetve a létrejövő szomszédos állam esetleges területei követelésétől tartva álltak ellent annak, hogy a széteső Jugoszlávia egyik állama ezt a nevet viselje. Ez, valamely értéktelített fogalom, személy, tárgy *kisajátítása* az egyik alapvető taktika a szimbolikus síkon folyó küzdelmek esetében.

Szemponctunkból a legérdekesebb rész a levél utolsó mondata, melyben az albán levélíró éppen azt a legitimációs alapot támadja és vonja kétségbe, amelyért Macedónia olyan sokat harcolt. Nemcsak csatlakozik azonban az ekkor teljesen természetes diszkurzushoz az ország nevééről, de egyúttal az elvett legitimációval, Nagy Sándor történeti, de erősen mitikussá vált figurájával a régió talán legtöbb jogsérelmet elszenvedő népét, az albánokat igyekszik megerősíteni. Mindezt teszi Európának egy olyan régiójában, ahol a történelmi múlt nemcsak az identitásalkotásnak lehet alapanyaga, de ahol például a történelmi elsőség (ti. mely nép érkezett hamarabb egy területre) lehet fontos argumentum különböző népcsoportok területi vitáiban. (Lásd a dák-román vagy a szlovák–nagymorva kontinuitás politikai használatát napjainkban.)

A régmúlt identitásépítő használatát Hobsbawm a Harmadik Köztársasággal kapcsolatban mutatta be. Mivel ebben az esetben az 1789 előtti történelemmel nem lehetett azonosulni, olyan korra volt szükség mely egységesítő lehetett mindenki számára. Ekkor terjedt el a „gall őseink” szlogenszerű használata.⁵ Hasonló jelenséggel találkozhatunk itt is: a levélíró egy mindenek felett elismert személlyel mintegy szimbolikusán egyesíti és környezetük fölé emeli az albánokat. Jugoszlávia szétesése kevert etnikumú, közös hagyomány és identitás nélküli területek önállósodását hozta. A létrejövő államok lakosságának egyetlen közös élménye, az egyetlen lehetséges kohéziós erő a leértékelődött, megtagadott jugoszláv múlt volt. Ilyen esetben képezhet egy mitizálódott régmúlt megfelelő alapot az új identitáshoz. Az idézett levélben Macedóniával kapcsolatban ilyen *retrospektív hagyományalkotásnak* lehetünk tanúi. Az új identitás megalkotásához is – első látásra paradox módon – a történelmi kontinuitás megerősítése szükséges! Itt is érvényes Hobsbawm megállapítása: „A múlt legitimizál. A múlt dicsőségesebb hátteret ad annak a jelennek, amely nem sokat tud felmutatni.”⁶

Az Európa-eszme sikerét nem különösebben segítő levélből valószínűleg a legtöbb olvasó a macedóniai albánok helyzetét kritizáló sorokra emlékezett, és az utolsó mondatot csak mint jól sikerült publicisztikai fogást tartotta számon. A *kisajátítás* azonban a szimbolikus eszközökre érzékeny olvasók körében azonnal visszhangra talált, amint azt a *The European* két héttel későbbi (1996 november 7–13.) számának következő olvasói levele jelezte.

2) „Following a barbarian

I WAS surprised to read in Enver Sulejman's letter („Mistreatment of Albanians”, issue 337) that Alexander the Great was born to an Albanian mother.

Olympias, Alexander's mother, was the daughter of the king of Epirus. She was a descendant of Neoptolemus, the first Greek soldier to enter the Trojan Horse. Alexander spoke to his mother and friends, as well as his people, only in the Greek language.

⁵Hobsbawm 1987: 134.

⁶Hobsbawm 1994: 29.

It would have been impossible for a Greek army to have followed a non-Greek leader – someone they would have considered a barbarian – to the edges of the known world.

Dr Christos Papademetriou, Corfu, Greece”

E levélben a kultúrakutatás szemszögéből természetesen nem Nagy Sándor helyes családfája érdekes, sokkal inkább az, hogyan terelődik a lap egyik talán nem eléggé árnyalt cikkét követő vita fokozatosan olyan síkra, melynek immár semmi köze sincs a macedóniai albánok helyzetéhez. E második levélben már a görögök számára ekkor legfontosabb kérdésről, Macedónia nevééről sincs szó. A vita úgy tűnik végérvényesen egy olyan kérdésről, Nagy Sándor származásáról fog folyni, mely egyértelműen a *kreált történelmi valóságok versengését* hozza majd. Azt hiszem, nem éreztelen rávilágítani a levél egyik legjelentősebbnek szánt (és rendkívül banális) érvére, miszerint Nagy Sándor anyja annak a görög katonának a leszármazottja volt, aki elsőként lépett be a trójai falóba. A görög levélíró nagyvonalúan alakítva/alkotva a történelmet vezeti be a görögök versus barbárok ellentétpárt is. A közös identitás megalkotása és védelme szempontjából az ilyen ellentétpárok azért érdekesek, mert a világot két jól elhatárolható részre osztják.⁷ A vita ezen a ponton tehát teljesen más irányt vett és vélt részizgaszágok diskurzusává vált.

A közösségteremtés szempontjából a kitalált hagyományok, és az azok alapjául szolgáló mítoszok azért fontosak, mert az emberek mintegy feltérképezik, értelmezik a múltat ezek segítségével. A hétköznapi ember számára a történelem a jelen céljai szerint szelektíven átörökített és szelektíven felidézett dolog. Olyan fogalmakban öröklődik mint például az „őseink idejében” fordulat. A történelem egyfajta alapanyag mind a történészek mind a laikusok kezében. Hamisítási szándék nélkül is mindig *interpretatív rekonstrukciókon* nyugszik. És ez ráadásul nem jelenti azt, hogy nem léteznek objektív történelmi tények. A történelem ilyen, úgynevezett ‘népi’ használata nemhogy eltávolítaná a múltat jelentől, hanem éppen ellenkezőleg, a múlt sokszor összeolvad a jennel. A mindennapi diskurzusokban a múlt szimbolikusan idéződik fel. A történelem ilyen irányú használata kiválóan megfigyelhető a politikai nyelvben is. Ezért emlegette Teacher a viktoriánus értékeket gazdaságpolitikája igazolására vagy így hivatkozik Khadafi egy hagyományos iszlámra, hogy igazolja, modern nacionalizmusát.⁸

A The European célját, témáit és hangvételét illetően számomra már a második levél megjelentetése is nagy meglepetés volt. Ez csak fokozódott, amikor a következő heti számban (1996 november 14–20.) a szerkesztő az alábbi érdekes olvasói kommentárt vette fel a Letters to the Editor rovatba.

3) „Did Alexander trust his army?”

IN RESPONSE to the letter from a Greek doctor on whether Alexander the Great’s mother was Greek or Albanian („Following a barbarian”, issue 339), I would be very curious to find out what Greeks are taught in school about Alexander of Macedon.

The eminent German scholar Hermann Bengston writes in his *History of Greece* that when Alexander began his campaign in Asia he had a Greek

⁷Hobsbawm 1987: 146.

⁸Cohen 1985: 101.

contingent of 7,000 troops as part of his army. Alexander sent the Greeks back after the defeat of the Persians, the reason being that he did not trust them. The army with which he conquered the rest of Asia consisted of Macedonians and their trusted Thracian allies: Agrians, Vithinians and Odrissians.

It is common knowledge that the Macedonian dynasties stayed on and ruled the conquered territories until the coming of the Romans.

Irina Florov, E-mail: florov@unixg.ubc.ca, Vancouver, BC, Canada”

A levél írója híven e vitához természetesen nem a macedóniai albánok helyzetéről értekezik, mégcsak nem is arról, hogy albán volt-e Nagy Sándor. A vita újabb fordulatot véve immár arról folyt, hogy egyáltalán megbízott-e Nagy Sándor a görögökben. A görögöket különösebben nem szívlelő hozzászóló valójában ahhoz a vitához csatlakozik, hogy van-e létjogosultsága Görögországnak Nagy Sándorral identifikálódnia. Azzal, hogy a macedónokat tartja Nagy Sándor legfontosabb szövetségeseinek és legmegbízhatóbb harcosainak a modern Görögország egyik legfontosabb *identifikációs bázisa*, az ókori Görögországgal való kontinuitás ellen intéz támadást.

A néprajzi elemzés szempontjából rendkívül érdekes megfigyelni az ilyen vitákra általában jellemző *kontinuus etnikai szemléletet* is. Az első levélíró teljes természetességgel írja, hogy Nagy Sándort albán anya szülte jóval Krisztus előtt. A görög levélíró szerint Nagy Sándor csakis görögül beszélt a környezetével. Éppen ebben a levélben érthető tette, mennyire általános Görögországban az a nézet, hogy II. Fülöp, illetve Nagy Sándor óta létezik a görög nemzetállam, melynek így természetesen része Macedónia is. Valójában a Makedón Császárság egyáltalán nem hasonlított a mai, modern görög államra. A harmadik levélíró első látásra úgy tűnik, észre veszi és ki is használja a hibás hivatkozást az ókori és a mai görög nyelv kapcsolatára. Valójában azonban levele második részében már ő is a megbízható macedón szövetségeseiket emlegeti. Ezzel figyelmen kívül hagyja a tényt, hogy az akkori macedónoknak sem volt több közük a maiakhoz, mint az egykori görögnek a 20. század végiekhez.

Az eredeti kérdéstől messze eltávolodó vitát végül egy a macedóniai kisebbségek helyzetével foglalkozó levél zárta le a következőképpen:

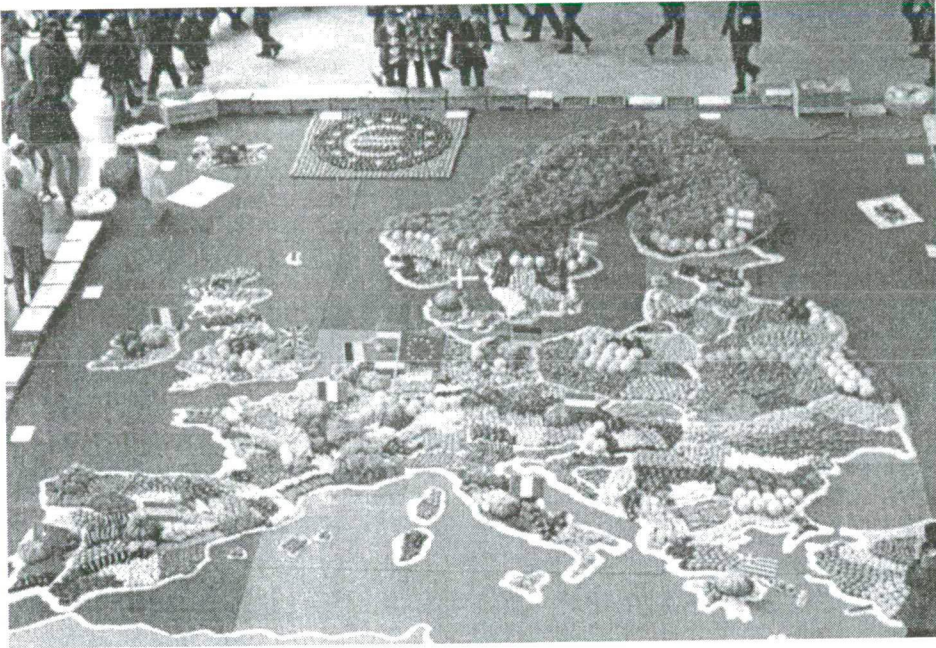
4) „Freedom in Macedonia

MANY nationalities live together in peace in the Republic of Macedonia, including Macedonians, Serbians, Albanians, Turks, Vlachs and Romanies. These peoples also live together in the neighbouring countries.

In the Republic of Macedonia these nationalities have their own language schools, television and radio stations, newspapers and magazines. These do not exist in neighbouring countries.

Where is the democracy in this? Parents in one of these neighbouring countries are not allowed to christen their baby with a Macedonian name. They are not allowed to write the name of a deceased person on any headstone.

George Nicholov, Toronto, Ontario, Canada”

A fentiekben bemutatott vita talán legfontosabb tanulsága az, hogyan kapcsolódhat össze egy a macedóniai kisebbségek helyzetével kapcsolatos vita egy történelmi érveléssel. Az albánok helyzetével elégedetlen levélíró szimbolikus eszközt és legitimitást keres, és talál a történelemben. Sajátos módon azonban nem macedón válaszlevelet kap, hanem az általa leírt, etnikumra szabott történelemre reagálnak a következő levélírók. A vita lényegi része végül is Nagy Sándor mitizálódott, szimbolikussá vált alakja körül zajlik.

Könnyen felfedezhető, hogy az eset nem egyedi. Hasonló szimbolikus személyek vagy tárgyak fölötti vita számos található régióinkban. Valamiképpen a régió népeinek egymásra/ba csúszott történelme miatt ezen a tájon nem sikerül alternatív történelmeket konfliktus nélkül egymás mellett éltetni, nemhogy egységes történelmet alkotni. A fentiekben bemutatott kis körben folytatott, nem nagy jelentőségű vita az érzékeny szemlélő számára a történelem 'népi', 'populáris' használatára példa. Pontosan világít rá arra, hogyan válhat a mítoszokkal átszótt nemzeti történelem veszélyes fegyverré. „Valamikor azt hittem, hogy a történettudomány, ellentétben mondjuk az atomfizikával, legalább nem okozhat kárt. Ma már tudom, hogy okozhat. Tanulmányaink a hadianyagok olyan gyáraivá válhatnak, mint amilyenekben az IRA a műtrágyát robbanóanyagként alakítja.”⁹

⁹Hobsbawm 1994: 29.

Az írás soroán elemzett források fordítása

1) Helytelen bánásmód az albánokkal szemben

A Kiro Gligorovról szóló írásuk megdöbbentően pozitív, már-már hősiesszínben tünteti fel a Fyrom (Macedónia, korábbi jugoszláv köztársaság) ex-kommunista elnökét. Még zavaróbb volt olvasni Nobel Békédíjra történt jelölését.

Roman Rollnick a következőket írja: „A 2.1 milliós lakosság 23 százalékát alkotó, döntően muzulmán albán kisebbség oktatási és munkahelyi diszkriminációra panaszkodik.” Ezzel szemben számos hatóság szerint az albánok a lakosság 40 százalékát alkotják. Akármilyen is legyen a pontos szám, minden albánt másodrendű állampolgárként kezelnek és a Gligorov-kormány továbbra sem engedélyezi az albán nyelvű felsőoktatást.

Az elmúlt nyáron Shkupban (Skopje) szláv macedónok tüntettek „Tetove macedón város” transzparens alatt. A tüntetők a tetovei egyetem bezárását és a macedóniai iszlám befolyás megfékezését követelték. Az egyetemet bezárták és a rektort, Dr Fadil Sulejmanit az albán nyelvű oktatás miatt bebörtönözték.

Gligorov megvívta és döntően meg is nyerte a Fyrom Macedóniaként, polgárainak macedónként való elismeréséért indított költséges diplomáciai háborút. De kormányának nincs köze ahhoz az ősi néphez vagy földhöz, ahol egy albán anya megszülte a világ leghíresebb és tiszteltebb harcosát, Nagy Sándort.

Enver Sulejman Boise, Idaho, USA

2) Egy barbárt követve

Meglepetten olvastam Enver Sulejman levelében, hogy Nagy Sándor egy albán asszony gyermeke volt.

Olympias, Sándor anyja Epirus királyának a lánya volt. A trójai falóba elsőként belépő Neoptolemus leszármazottja volt. Sándor anyjához, barátaihoz és népéhez kizárólag görögül beszélt.

Egy görög hadseregnek elképzelhetetlen lett volna, hogy egy nem görög – azaz barbárnak tartott – vezért kövessen az ismert világ határáig.

Dr Christos Papademetriou, Corfu, Greece

3) Megbízott-e Sándor a hadseregében?

A görög doktor Nagy Sándor anyjának görög vagy albán voltát firtató levelére válaszolva én nagyon kíváncsi lennék, milyen görögöt tanítottak az iskolában Macedóniai Sándornak.

A jeles német tudós, Hermann Bengston Görögország története című munkája szerint amikor Sándor ázsiai hadjáratát kezdte 7000 görög volt a hadseregében. A perzsáktól elszenvedett vereség után Sándor a görögöket hátraküldte, mert nem bízott bennük. Az Ázsiát meghódító hadseregét macedónok és megbízható trák szövetségesei alkották.

Köztudott, hogy a rómaiak megjelenéséig macedón dinasztia uralták a meghódított területeket.

Irina Florov, Vancouver, BC, Kanada

4) Szabadság Macedóniában

Számos nemzetiség, macedónok, szerbek, albánok, törökök, vlachok és romák élnek békességben a Macedón Köztársaságban.

A Macedón Köztársaságban ezeknek a nemzetiségeknek saját nyelviskoláik, televízió- és rádióállomásaik és újságaik vannak. A környező országokban mindez nem adott.

Hol a demokrácia ebben? Az egyik szomszédos országban tilos macedón névvel megkeresztelni a gyermekeket. Tilos a neveket felírni a halottak fejfáira.

George Nicholov, Toronto, Ontario, Kanada

IRODALOM

- Briggs, Charles L. 1996: The politics of discursive authority in research on the „Invention of Tradition”, *Cultural Anthropology* **11**, 1996/4, 435–470.
- Cohen, Anthony P. 1985: *Symbolic construction of community*, Chichester, Ellis Horwood Ltd.
- Hobsbawm, Eric 1987: Tömeges hagyománytermelés: Európa 1870–1914., in Hofer Tamás–Niedermüller Péter szerk.: *Hagyomány és hagyományalkotás*, Budapest, MTA Néprajzi Kutató Csoport, 127–198.
- Hobsbawm, Eric 1994: A történetírók felelőssége, *Magyar Lettre Internationale* **13**, 1994/nyár, 27–30.
- Smith, Anthony D. 1992: Nationalism and the Historians, in Anthony D. Smith szerk.: *Ethnicity and Nationalism*, Leiden–New York–Köln, E. J. Brill, 58–80.

COMPETING PASTS, COMPETING PRESENTS HISTORY IN DISCURSIVE SPACE

BERTALAN PUSZTAI

In his article the author analyses four letters sent to the editor of *The European* newspaper. The first European 'national' weekly was published between 1990 and 1998. The newspaper dealing mainly with European issues was a propagator of a common European identity. That is why the four letters can be subject of cultural analysis. The letters written by an Albanian, a Greek and a Macedonian reader were based on their writers' historical knowledge. The author tries to point out what kind of conflicts can rise from the clash of different national histories and their 'folk' usage.